

KLEINE BOER ROELF-JAN SCHONEWILLE: 'WIJ TOCH OOK ERGENS WEER EEN KANS'

Sietse van der Hoek

Wat dacht je, zei mijn zwager onlangs, dat één van de jongens boer wil worden als ze mij zo zien omknoeien? Al maanden loopt hij te wikken en te wegen. Zijn neef een halve kilometer verderop had een nieuwe ligboxenstal laten bouwen. Tegenover de boerderij, aan de andere kant van de weg. Een forse investering, maar met een aantrekkelijke subsidie van de overheid. Zelfs met een aparte telefoonverbinding. Die neef zou er zo'n dertig koeien meer voor moeten melken, volgens de geldende vuistregels. Dat begrijp ik nou niet, zei mijn zwager. Aan de ene kant zitten ze opvoering van de produktie te stimuleren door subsidies voor meer koeien. En aan de andere kant hoor je steeds verhalen over overproduktie, een melkplas en EEG-miljoenen om het over-tollige melk te slijten.

Natuurlijk had hij best oog voor het rationele en het persoonlijke gemak van zo'n moderne melkerij. Vergelijking deed hem vooral de laatste jaren zijn eigen werk als ploeteren ervaren. Maar toch. In tegenstelling tot een ligboxenstal staan de koeien er op zijn Hollandse stal (naast elkaar met de kont naar de grup) heel wat verzorgder en om te aanschouwen bij. Koe per koe zogezegd. En hoe kon zijn neef in de periode van het kalven bijvoorbeeld snel in het geweer komen als het nodig was, en horen (aanvoelen!) dat het zover was —met die moderne stal aan de

overkant van de weg? Je gaat toch om met levend spul, met beesten die elk een eigen naam hebben. En is dat niet de ziel van de boerkerij?

Het zal er wel op uitdraaien, dat mijn zwager wel gaat verbouwen. De stal aanpassen, zodat het voeren en melken sneller en uitgekierder kan en minder krachtsinspanning vereist. Maar niet gedwongen worden zich nog dieper in de schulden te steken, niet de verplichting om zoveel mèer koeien te gaan melken, niet het gevoel hebben uitsluitend vanwege zogenaamd onaantastbare bedrijfseconomische waarheden zijn koeien, zijn land en zichzelf ondergeschikt te hebben gemaakt aan optimaal rendement. En hij, mijn zwager, heeft nog een stille hoop, dat de derde van zijn drie zoons straks toch aardigheid in de boerkerij zal tonen en hem te zijner tijd gaat opvolgen.

Nou weet ik wel, dat deze overwegingen heel partikulier die van mijn zwager zijn; en dat je 'moderne' boeren niet per definitie alleen maar managers van de ligboxenstal mag noemen. Maar ik ken niet weinig melkveehouders die al te vaak laten blijken, dat ze twifelen aan hun recht om op eigen wijze boer te zijn-dwars tegen de allerwegen gepropageerde nieuwe inzichten in. En het wordt ze soms ook bijna onmogelijk gemaakt om de eigen opvattingen te volgen. Een gaaf voorbeeld is de melktank-kwestie, zoals die september vorig jaar nationaal in de publiciteit kwam vanuit Zuid-Oost-Drente. Boeren bezetten toen gedurende een dag het kantoor van hun koöperatieve melkfabriek in Hoozeveen en gijzelden bijna hun koöperatiebestuur, uit verzet tegen de melktank-dwang en om hun vrijheid af te dwingen. Eén van die boeren was Roelf-Jan Schonewille.

Levendige zaken

Een boerderij tussen Hollandscheveld en

Slagharen, verbonden met de geasfalteerde Riegshoogtendijk door een 800 meter lange reed. Die laatste is in strenge winters zoals omstreeks de afgelopen jaarwisseling nog berijdbaar, maar vormt een modderig probleem in drassige tijden. 18 Hektare grasland, 35 melkkoeien, jongvee en 16 fokzeugen. Een boerderijtje, een grotere schuur erachter en een paar hokken opzij. Met mate gemechaniseerd, maar allesbehalve een moderne stalling volgens de geldende normen.

Roelf Jan Schonewille (29 jaar, getrouwd met Femmie -25, één kind) zou, óf zijn bedrijf drastisch moeten uitbreiden en moderniseren, óf moeten stoppen met de boerkerij, volgens de in zwang zijnde inzichten. Geen van beide gaat, volgens Roelf Jan.

'D'r mee ophouden doe ik nooit van mijn leven. Ik ben veel te graag boer. Zo gauw ik van school af was, kwam ik bij va op de boerderij. 't Is prachtig werk. Wat het dan precies is? Omgaan met levendige wezens dat is het mooiste ervan. En dan heb je natuurlijk wel, dat het op en neer gaat met tegenslagen en meevallers. Dat zit er in opgesloten. Zoals het nou gaat, bedrijfs-economisch gezien, kan ik het wel redden. (Femmie vult aan: Vanmiddag dacht je er anders over, toen de post geweest was. Roelf-Jan: Twee belastingbiljetten. Tien-duizend gulden. En dat net voor oudejaarsdag.) Ik kan me niet te grote investeringen permitteren. D'r komt straks een nieuwe houten schuur bij met grupstallen. Geen ligboxenstal. Het is wel wat werkzamer, maar dat kan voor die centen ook. Uitbreiding van het bedrijf zit er verder toch niet in. Dan zou ik eerst meer land moeten hebben en die mogelijkheden zijn hier niet. Dus moet ik zo groot blijven als ik ben. En dat is mij best. In 1975 heb ik de boerkerij van mijn vader overgenomen. De boerderij huur ik, het vee

heb ik gekocht. Daarvoor moest er al vrij wat kapitaal opgenomen worden bij de bank. Ik heb nog vier broers en drie zusters. Die zijn akkoord dat het geld voorlopig in de boerderij blijft zitten. Maar nou met die melktank-kwestie. Zou ik moeten overschakelen, dan is het voor mij niet meer weggelegd. Het zou allemaal te zwaar worden. Ik zou geen kant meer uit kunnen'.

De melktank

Zoals zoveel melkfabrieken ontwierp ook de coöperatieve Drents-Overijsselse Combinatie (D.O.C.) een melktankplan. Gefaseerde invoering van de melktank op de boerderijen van de leden-melkleveranciers en afschaffing van de opslag, de bewaring en het transport van de melk in melkbussen. Sterk kostenbesparend, want slechts twee of drie keer per week hoeft dan de melk van de boerderij naar de fabriek gebracht te worden. De kleinere boeren jaagt het vaak op moeilijk te behappen kosten. Aanschaf van de moderne melkkoeltank, aanpassing van het elektriciteitsnet, modernisering van de stal, erfverharding.

Roelf-Jan Schonewille heeft uitgerekend, dat het hem al met al op zo'n honderdduizend gulden komt. Daarvan vormt de verharding van de zandweg (asfalt of beton, want de tonnenzware tankauto eist een vlakke oprit naar de boerderij) een belangrijk bestanddeel. Ondanks zekere tegemoetkomingen beschouwen ruim honderd boeren in de omgeving van Hoogeveen deze hen opgelegde omschakeling als een aanslag op het voortbestaan van hun bedrijven. Vandaar het felle protest september vorig jaar. Ze eisten terug-gave van hun lidmaatschapskaart - zonder betaling van boete, dat wil zeggen zonder betaling van het forse bedrag aan uitrekgeld om vrij te komen van de coöperatie - om zo de mogelijkheid te krijgen over te kunnen gaan naar de melkfabriek in Staphorst, die

wel na 1980 bussenmelk blijft aksepteren.

Nog steeds is het konflikt niet uit de wereld. De voorbereidingen voor een rechtzaak zijn nu zo ver gevorderd, dat binnenkort de rechter een uitspraak gevraagd kan worden: Krijgen deze boeren wel of niet de vrijheid om aan de fabriek van hun keuze te leveren. Krijgen ze wel of niet de vrijheid om zelf te beslissen over de toekomst van hun bedrijf; want daar gaat het uiteindelijk om, vinden ze zelf.

Grote boeren

Roelf-Jan Schonewille en de andere spijtoptanten kijken met ingeworteld wantrouwen naar de grote boeren. 'Die zijn voor de melktanks, begrijpelijk. Ten eerste kunnen zij het wel opbrengen. Ten tweede hebben die er belang bij, dat de kleintjes verdwijnen. Dan komt er land vrij om de bedrijven van de groten verder uit te breiden, wat economisch soms best noodzakelijk kan wezen trouwens, als je op zogenaamd moderne wijze het bedrijf opgezet hebt.

De grote boeren delen ook de lakens uit in de coöperatie. Het aantal stemmen wordt bepaald door de hoeveelheid melk die je levert. De kleine boeren zijn het meest in aantal, maar vormen een minderheid als het op stemmen aankomt. De grote boeren konden indertijd zodoende ook doordrukken, dat onze coöperatie op melktanks zou gaan overschakelen. De grote boeren konden voor ons beslissen dat wij, dat ik ook op de melktank moest overgaan. Indirekt maken de groten de kleinen dus kapot. Op de boerenorganisaties hoeven wij kleine boeren ook niet te rekenen, want ook daarin zijn de grote boeren aan de macht'.

Het grote verdwijnen

De vader van Roelf-Jan was die maandag 31 september ook meegeweest om te pro-

testeren op de coöperatie-fabriek. De volgende dag zei hij tegen mij: 'Dat doet me toch zo barre veel pijn. De kleine boeren die de fabriek, die de coöperatie hebben opgebouwd, moeten er nu uit van de hoge heren. Er zijn nog zat boertjes met niet al te veel koeien, die doodongelukkig zijn als ze straks niet meer kunnen en niet meer mogen boerken. Jonge, jonge, dat is me toch wat. Boeren tegen elkaar. De ene boer werkt de andere eruit. Dat vind ik toch zo verdrietig'.

De mechanisering en schaalvergroting in de landbouw hebben sinds een reeks van jaren enkele tienduizenden boerebedrijven doen verdwijnen. Tot 1990 volgen er nog eens zo'n 35.000, volgens de prognoses.

Roelf-Jan's grootvader begon tachtig jaar geleden als boekweitboer in Zuid-Drente. Hij kocht het boerderijtje voor zijn twee zoons, waar kleinzoon Roelf-Jan zijn levensvervulling in ziet. Femmie doet de varkens, voor de rest doet Roelf-Jan het alleen, soms geholpen door een goede kennis van de buurt. 'Je bent altijd in de weer. De afgelopen zomer zouden we een paar dagen weg, maar het is er niet van gekomen. D'r groeide toen van alles en dan moet je er bij zijn. 't Is mooi werk'.

De 103 Zuiddrentse boeren die vrij willen van hun coöperatie in Hoogeveen om hun melk te kunnen leveren aan de fabriek in Staphorst, hebben een eigen Melkveehoudersvereniging opgericht. Het bestuur bestaat uit vier bussenboeren en twee melktankboeren, op democratische wijze gekozen. Elke boer één stem. En het werkt prima, volgens Roelf-Jan Schonewille.

Voor de oplossing van het grote probleem heeft hij zijn hoop gevestigd op de landbouwheren van de EEG. 'Er is sprake van dat er een regeling zou komen, waarbij de kleine boeren iets meer per liter melk ontvangen. Dat zou goed wezen. Dan hebben wij toch ergens ook weer een kans'. ■■